

Kořeny revoluce a rok 1419

Konference Tábor, 8.–9. 10. 2019

U příležitosti šestistého jubilea vypuknutí husitské revoluce se v Táboře v prostorách bývalého augustiniánského kláštera konala konference s názvem *Kořeny revoluce a rok 1419*, pořádaná Husitským muzeem v Táboře a Centrem mediévistických studií v Praze. Jak již název avizoval, příspěvky se soustředily především na samotný práh husitské revoluce, leckdy ho však neváhaly překročit a poskytnout posluchačům širší kontext revolučního dění.

První příspěvek s názvem *Husitská reformace jako revoluce*, který pronesl Martin Nodl, konfrontoval posluchače se samotným tématem konference. Přednášející nabídl historiografickou sondu husitologického bádání od 19. století až do současnosti, v níž prezentoval, jak jednotliví historici nakládali s pojmem revoluce v souvislosti s husitstvím. Cenná byla především přehledná prezentace přístupů badatelů v kontextu doby jejich působení. Jinak s pojmem revoluce nakládal historik přelomu 19. a 20. století, jinak ho používali historici 50. let 20. století, jinak k němu přistupovala historiografie let devadesátých. Právě období odborné aktivity badatelů utvářelo interpretační kontext, v jehož rámci byl pojem revoluce používán. Každá doba vnímá revoluci jinak a tím vnáší jiný význam i do výkladu událostí, v jejichž kontextu je termín revoluce používán. Cenným podnětem pro všechny zúčastněné, ať již z řad posluchačů nebo dalších přednášejících, byla tak právě otázka reflektovaného používání pojmu revoluce ve vztahu k husitství. Nejedno přednášející se pak v úvodu vlastního příspěvku pozastavil nad tím, zda pojem revoluce používá reflektovaně či automaticky.

Na úvodní referát navázal příspěvek překračující hranice českých zemí v podání Pawła Krase z Katolické univerzity v Lublinu, jenž se zaměřil na recepci husitské revoluce v korespondenci polského krále Władysława Jagiełły a polských církevních hodnostářů. Přednášející nabídl posluchačům základní přehled o vnímání husitských bojů a náboženských sporů v polském království jak ze strany vládnoucích elit, tak ze strany elit církevních.

Některé příspěvky postoupily od kořenů revoluce k jejím plodům. Jedním z nich byl výstup Dušana Coufala. Otázka *Šlo to i bez kompaktát?*, která stála v názvu příspěvku, vtáhla posluchače do víru disputací o přijímání pod obojí způsobou. Příspěvek byl rozdělen do dvou částí: D. Coufal jednak analyzoval základní problematiku vyjednávání basilejského koncilu s utrakvisty, především pak politické manévrování kardinála Cesariniho, které se projevovalo mj. v obhajování legitimacy vyjednávání basilejského koncilu s husity v otázce přijímání pod obojí proti námitkám papeže jako svolavatele koncilu. Ve druhé části příspěvku se pak zaměřil na různé možnosti řešení konfliktu o kalich, totiž řešení nabízené vídeňskou univerzitou a Tomášem Ebendorferem na jedné straně a Jindřichem Kalteisem na straně druhé. Příspěvek nabídl velice přehlednou skicu argumentace římské církve s utrakvisty v době basilejského koncilu.

Blanka Zilynská svým referátem o pražské univerzitě v těsně předhusitském období navrátila účastníky konference zpět ke kořenům revoluce. Svým příspěvkem poskytla zevrubný přehled o stavu pražského vysokého učení před vypuknutím revoluce. Postupně ukázala, jak skomírala činnost jednotlivých fakult univerzity, až se pedagogická činnost celého kolosu v důsledku vypuknutí revoluce zastavila v podstatě zcela. Zásadní roli ve

vývoji univerzity v předhusitském a husitském období hrála především změna role, již univerzita v českém prostředí zastávala. Stala se hlavním „ideologem“ utrakvismu a tím pádem i arbitrem sporů o kalich a o učení utrakvismu. Tím se podstatně odchýlila od prvotního poslání univerzity, neboť byla poté jedním z vedoucích politických článků rodícího se utrakvismu, a tedy bezpochyby i jedním z nejsilnějších kořenů revoluce.

Referát Martina Pjechy se zaměřil na táboritskou apokalyptiku a její možné paralely se staršími náboženskými směry, především s následovníky Jáchyma z Fiore (joachimity) a stoupenci Jana Viklefa (lollardy). Martin Pjecha vypíchl základní rysy apokalypticismu těchto dvou směrů a konfrontoval je s táboritským učením. Ukázal tak, že byt' tyto směry jsou v přístupu k apokalyptice v lecčems paralelní, táboritské učení interpretuje apokalypsu svěbytným způsobem.

První den konference uzavřely příspěvky Jany Grollové a Jaroslava Havrlanta. J. Grollová se zaměřila na roli bekyň v pastorační praxi českých reformních kazatelů. Velký důraz kladla na zasazení fenoménu bekyň do obecného rámce. Vycházela především z jejich působení ve Francii, kde je k dispozici více pramenných dokladů. To pak mělo za následek, že nezbylo mnoho času na samotné jádro příspěvku a otázka bekyň v dějinách českého reformního kazatelství zůstala nedořešená. J. Havrlant se ve svém příspěvku zaměřil na vazbu Jana Husa na pět vyvolených měst. Především se snažil doložit, zda tato města během svého kazatelského působení Hus navštívil.

Druhý den byl zahájen referátem o politice Václava IV. vůči Židům v podání Kajetána Holečka. Na něj navázal Martin Musílek se svou přehlednou analýzou počátků husitství ve východních Čechách. Na příkladu rodu Hertvíků z Rušinova a dalších šlechticů z okolí ukázal základní pilíře, na nichž stálo husitství v této oblasti. Vzájemné vazby mezi šlechtici východních Čech, stejně jako jejich hospodářské postavení a jejich politické ambice poskytly silné kořeny, z nichž mohla husitská revoluce ve východních Čechách čerpat a růst.

Další konferenční výstupy se zaměřily především na hospodářské předpoklady husitské revoluce. Josef Velfl poskytl zevrubný náhled na stav hornictví v Čechách v předhusitském období. Těžiště však bohužel zůstalo především v obecných informacích o dějinách báňského podnikání a specifika předhusitských let tak v záplavě informací zanikla. Roman Zaoral se věnoval stavu měny a obchodu v předhusitském období. V příspěvku prezentoval přehledné srovnání stavu mince a její hodnoty v době vlády lucemburských panovníků, již méně prostoru bylo věnováno obchodu samotnému. Referát však nabídl ucelený přehled vývoje hodnoty pražského groše během husitské revoluce, navíc doplněný porovnáním s kvalitou mincí ražených v Evropě (především ve Svaté říši římské a Itálii). Na Romana Zaorala tematicky navázal Zdeněk Žalud, který se zaměřil na politickou roli zástav Václava IV. a na jejich souvislosti právě s devalvací mince.

Celou konferenci pak zakončil referát Silvie Vančurové věnovaný osobě šlechtice Jana Sádla ze Smilkova. V příspěvku představila shrnujícím způsobem jeho život, od budování politických vazeb na krále Václava IV., přes jeho čilé angažmá v počátcích husitské revoluce až k jeho neslavnému konci v konfliktu s Janem Želivským.

Konference nabídla účastníkům pestrou paletu témat souvisejících s počátky husitství. Tematicky pokryla široké spektrum problematických oblastí, počínaje otázkami náboženskými, přes roli panovníka a šlechty v počátcích husitské revoluce, konče hospodářskou situací v předhusitských a husitských českých zemích. Příspěvky ukázaly, že revoluce

zapouštěla své kořeny velice hluboko a vytvořila spletitou síť vzájemně provázaných problémů. Tím, že se konference neomezila pouze na příspěvky týkající se kořenů revoluce, ale umožnila posluchačům okusit i její plody, prezentovala husitologické bádání jako oblast, v níž se stále objevují nová témata a nové přístupy k poznání této význačné epochy českých dějin.

Kajetán Holeček

doi: 10.14712/23365730.2020.7